

מאורי הא"ש

שמואל שלמה טעללער - קרית יואל

לזכרו הבהיר של
כקש"ת מרנא הגה"ק
רבי אליקים
שלעזינגער
זצוק"ל
ראש ישיבת הרמ"ה לאנדאן

פרשת
שופטים תשפ"ו
גליון
כ"ז

ב"ה

דאגת רבינו ז"ל על האגודה

קמו) (מתוך שיחה) כבר ספרתי לכם כמה פעמים, עד כמה שהבחנתו כאשר הייתי בצל קדשו של כ"ק מרן רביה"ק זי"ע איך שהיה מנהיג ישראל אמיתי, ואף שעיקר דאגתו ומסירותו היתה נתונה עבור היהדות החרדית, היראים ושלמים, לבני קהילתו ולהעדה החרדית, מכל מקום מנהיג לכל ישראל היה, והשתדל בכל כחו למנוע את 'אגודת ישראל' לבל ידרדרו ויוסיפו להחליק במדרון.

רבה מאד היתה השפעתו מחוץ לארץ בכל הנוגע למלחמה על קדשי ישראל בארץ ישראל.

וכאשר ראה מרן זי"ע את מצב ירידת האגודה בארץ ישראל, כאב לו הדבר מאוד. באותן שנים התגורר זקני הרה"ח ר' יעקב ראזענהיים ע"ה נשיא אגודת ישראל, במידטאון-מאנהעטן, והתכוון לעלות ולהשתקע בארץ ישראל.

(קודם לכן התגורר במדינת ענגלאנד, ואחר פטירת זקני ע"ה העתיק ומושב לאמערקא. ובארץ ישראל התגורר חמש עשרה שנה עד לפטירתו בשנת תשכ"ו).

ירא הרבי פן יהיה הדבר לחורבן עבור האגודה, כי ינצלו את שמו ויוקרתו לעניניהם, ועל כן הגיע הרבי במיוחד לבית דודי הרה"ח ר' שמואל ראזענהיים ע"ה - שם התגורר זקני - לבקשו שלא יסע לארץ ישראל.

הרבי דיבר באריכות עם זקני והסביר לו כי מוטב לו שלא יסע לארץ ישראל, כי כל זמן שהוא נמצא כאן באמערקע יכול הוא לעמוד על המשמר יותר, משא"כ אם יהיה שם, ינצלו העסקנים את שמו והשפעתו כדי להטות האגודה עוד יותר לצד שמאל.

זקני ז"ל הסביר לרבינו ז"ל כי אין נסיעתו לאר"י לטובת עסקנותו לאגו"י, אלא אך ורק מחמת שבא בימים, ואין דעתו אלא לנסוע אל בניו המתגוררים בארץ ישראל.

אז בקשו רבינו הק' שטרם נסיעתו יפרוש ממשרת הנשיאות של אגו"י, כדי שהעסקנים לא יכלו לנצל משמרתו הגדולה לרעה. לרבינו הי' הרגשה עמוקה והטיב לראות את הבאות. ואכן לצערינו יצאה מה שיצאה.

היו לזקני כמה בנים בארץ ישראל, בנו הבכור ר' יצחק דר שם, ואחריו גם ר' שמואל, וכן אבי מורי (חתנו הרה"ח ר' דוד שלעזינגער) ז"ל.

זקני רבי יעקב ע"ה נסתלק לבית עולמו בתחלת שנת תשכ"ו לפ"ק, באותו שבוע שנפטר הגה"ק מטשעבין זצ"ל, והיה בן תשעים וחמש שנים בפטירתו.

מרוב וויכוחים ווערט אפגעקילט דאס פייער!

קמו) אעתיק כאן קטעים חשובים מתוך שיחה שזכיתי לשמוע מאת מורינו הר"מ זלה"ה, שנועדו לכתחילה לכתוב בשמו לרבים בחורף תשע"ג - כהיום הזה כעבור י"ג שנים, כאשר המצב הנורא בגזירת הגיוס נראה כמות שהוא, דבריו הנם קילורין לעינים באופן נורא:

שאלה: בעוה"ר עומדת כיום היהדות החרדית במצב קשה ונורא, וגזירת הגיוס המרה מרחפת על ראשינו. בכל מקומות מושבותיהם שואלים בני ישראל לדעת גדולי הדור מה עלינו לעשות בעת הזאת, ומה היו אומרים גדולי ישראל הקדמונים במצב כזה.

הגאון ראש הישיבה זצ"ל: המצב קשה מאוד, ואין בידינו לעשות הרבה,

כי כוחנו דל למעשה. הלא ידענו מהיכן החלה הרעה, ואיך נשתנה המציאות בעוה"ר עד שיכלה הגזירה הזאת לבוא לידי מעשה.

והמצב קשה שבעתיים, כי אי אפשר לדבר אפילו עם אנשי שלומנו, שהכל מבטלים במחי יד ואומרים 'עס איז גארניט, עס וועט גארניט זיין'. אותם הדרים בארץ ישראל נטמטם לבם בעוה"ר, כי שם נתגדלו וזאת היא סביבת חייהם, ועל ידי שהורגלו בכך אבד מהם כח המלחמה. אינם מרגישים עוד כמה ארס של ציונות חודר לתוכם, ולדאבוננו חסר הברען והריתחא דקדושה.

בעונותינו הרבים נתקררו הלבבות, הנני רגיל לספר המעשה שמצינו בעת קבורת יעקב אבינו ע"ה. חכמינו ז"ל סיפרו לנו שהיה שם ויכוח עם עשו הרשע על מקום הקבורה במערת המכפלה. השבטים הקדושים טענו עם עשו, ונפתלי רץ למצרים להביא את השטר להוכיח לעשו שאינו צודק בטענתו.

אך אחד היה שעשה מעשה כראוי, ולא הניח שהיה 'אבי אבא מוטל בבזיון', והוא חושים בן דן.

כראות חושים בן דן את זקנו יעקב אבינו מוטל בבזיון, שאל: "וואס טוט זאך דא? עס ברענט דאך א פייער! אבי אבא מוטל בבזיון! מ'קען דאס ניט צולאזן בשום אופן!"

למה דוקא חושים בן דן עשה לכבוד יעקב אבינו ע"ה? כי הוא הי' חרש, והוא לא שמע את הויכוחים, ולא שמע את הנעשה, וממילא כל השאלות והספקות הנולדים בשעת ויכוח לא היו אצלו, ולא נצרך לשטר ולהוכחות, בו בזמן 'וואס דער כבוד פון טאטן ווערט נתבזה', עס האט אין איהם אויפגעפלאקערט א פייער לכבוד אביו ולכבוד זקנו, והלך לעשות מיד הלכה למעשה, נתן לעשו 'דעם פאטש אין קאפ' ובוה נסתיימו כל הויכוחים...

דער מצב אין ירושלים כהיום הזה

קמח) כבר דברנו בזה פעמים רבות, שכשמתחילים לשאת ולתת בזה ובזה, והלה רוצה לעשות פשרות ונושאים ונותנים בסברות אם הוא צודק אם לאו, הרי בעצם הדבר הזה כבר נתקרה האדם.

וזהו הגורם כשיש ויכוח, שיש כבר סברות לדון בהן, וצריך לשקול ולשמוע שני הצדדים ולהודות שיש כאן שני צדדים, הדבר הראשון שקורה הוא, שה'ברען' כבר אינו דאס ערשטע זאך וואס מ'דארף טוהן ווען מ'הערט איינעם רעדן וואס מ'טאר נישט, דארף מען באלד מוחה זיין מיטן גאנצן ברען! מ'דארף אים שטיל מאכן! ולא להכנס עמו בויכוחים כלל. ואם מונע עצמו מאותו 'פאטש', ווערט ער אליין אויסגעקילט.

און אויב איז נישטא דאס פייער, איז דא עפעס אנדערש! זהו המצב בעוה"ר, ועל כן חסר אותו רוח מלחמה הראוי להיות. מיט די ארץ ישראל'דיגע אידן... אה... אין לדבר עמהם, אין לדבר עמהם כלל.

דער אוויר דארט איז ניט גוט... ואף בירושלים כבר חסר אותו אויר. אני נזכר מימים עברו לפני למעלה משבעים שנה, כשבאתי לארץ ישראל האט געברענט א פייער אין ירושלים!

מרן מבריסק זצ"ל היה אומר: "די קליינע קינדערלאך אין ירושלים פארשטייען 'אידישקייט' בעסער ווי די גרויסע רבנים אויף די וועלט".

זה היה האויר של ירושלים, כך הבינו פעם. און היינט....

מען דארף אנטלויפן!

קמט) וואס איז די עצה? וואס דארף מען טוהן?
"דארט בלייבן קען מען ניט!"

קוקט אריין אין רמב"ם (מאמר קידוש השם), שהרמב"ם אומר שבסביבה שאינה טובה, צריכים פשוט לברוח משם!

לדעתי חובה היום ללמוד את הלשון שכתב הרמב"ם במאמר קידוש השם: "והעצה שאני יועץ לנפשי, והדעת שאני רוצה בה, לי ולאחרי ולכל מבקש ממני עצה, שיצא מאלה המקומות וילך למקום שהוא יכול להעמיד דתו ולקיים תורתו בלא אונס, ולא יפחד ויעזוב ביתו ובניו וכל אשר לו, כי דת ה' שהנחיל אותנו גדולה, והיובת קודם לכל אלו המקרים הבזויים בעיני המשכילים, שהם אינם עומדים, ויראת ה' היא שעומדת, ולא עוד אלא אפילו היו שתי מדינות מוישראל, אחת מהם יותר טובה במעשיהם ובמנהגיהם ויותר מדרקת ונכונות למצות מן האחרת, שהיית ירא ה' לצאת מאותה מדינה שמעשיה אינם כל כך נכונים, לאותה מדינה טובה, וכבר הזהירונו רז"ל אל ידור אדם במדינה שאין בה עשרה חסידים, והביאו רא' על זה מסדרם דכתיב (בראשית י"ח לב) אולי ימצאון שם עשרה ויאמר לא אשחית בעבור העשרה.

"וכל זה בשיחיו ויירא שתי מדינות ישראל, אבל אם היה המקום מן הגוים, ישראל העומד שם על אחת כמה וכמה שהוא חייב לצאת מאותו מקום וללכת למקום טוב וישתדל לעשות, ואף על פי שמפיל עצמו כסכנה, עד שינצל מן המקום הרע שאינו יכול להעמיד דתו כראוי, וילך עד שיוגע למקום טוב, וכבר פירש על ידי הנביאים שכל הדר בין הכופרים שהוא כמותם, כי גרשוני היום מחסתפח בנחלת ה' לאמר לך עבוד אלקים אחרים (ש"א כ"ו יט), הנה שקולה דירתך בין הגוים כאילו עובד אלהים אחרים וכו'.

"וכל זה אם לא יכופו אותו הכופרים לעשות מעשיהם, שצריך האדם לצאת מביניהם, אבל כשכופין אותו לעבור על אחת מן המצוות, אסור לעמוד באותו מקום, אלא יצא ויניח כל אשר לו וילך ביום ובלילה עד שימצא מקום שיחא יכול להעמיד דתו, והעולם גדול ורחב.

"והתנצלות מי שטוען בענין ביתו ובניו אינה טענה לפי האמת, אח לא פדה יפדה איש לא יתן לאלקים כפרו (תהלים מ"ח ה) ואין ראוי אצלי מי שיטעון זאת הטענה כדי לדחות מעל נפשו, אלא יגלה למקום ראוי ולא יעמוד בשום פנים במקום השמד, וכל העומד שם הרי הוא עובר ומחלל שם שמים והוא קרוב למזיד ", עכלה"ק.

הנה נורא נוראות הם דבריו הקדושים.

דער רמב"ם האלט קלאר, אז מ'טאר נישט בלייבן וואוינען אונטער כופרים! מען קען נישט, עס איז היינט נישט קיין מציאות אז מען זאל קענען בלייבן וואוינען אין ארץ ישראל, מ'ווערט קאלט, און די סכנה איז איום ונורא, מ'זעט נישט קיין וועג ווי אזוי מ'זאל זיך קענען ראטעווען.

הרב מברסק ז"ל אומר: "איך בין שוין דא אזויפיל יארן, מען האט שוין מיר אליין אויך קאלט געמאכט דארט!"

פע"א אמר לנו מו"ר הרב מברסק: "איר זענט אינגעלייט, איר דארפט אנטלויפן פון דא, איך בין שוין אן אלטער איד, איך קען נישט..." והוסיף: "צום סוף וועלן דאך אלע דארפן אנטלויפן פון דא", וסיים באנחה: "ווער ווייסט ווער עס וועט צוריק קומען!"

מו"ר הגר"צ דויטשנשטאט זצ"ל אמר בתחילת שלטון הרשע: "מיר קענען זיך קרייגן מיט א פארשטיי, אבער דא איז דאך א שלטון, ווי קען מען זיך קרייגן?!" די איינציגסטע עצה זיך צו האלטן איז זיך פארשליסן און בויען א חומה המבדלת, נישט האבן מיט זיי קיין שייכות..." (אזוי ווי עס זענען געווען די געטיילטע קהילות אין אונגארן) און דאס איז קאלע געווארן היינט, אמת אז אין חבוש מתיר עצמו, אבער זיי דארפן זיך כאטש לאזן ראטעווען! דער מצב איז אז מען לאזט זיך גארנישט ראטעווען.

אותה הרוח שהיתה לפני - וכוונתי לרוח התורה שהיתה שרויה בישיבות - חלפה והלכה לה לגמרי, לגמרי.

די אמת'ע מאמע לאזט נישט שניידן!

קנ) שאלה: עס איז שווער איבערצוגאן פארן רבים אז דאס איז די איינציגסטע עצה 'אנטלויפן'... כמובן שזה לא יהי' להלכה למעשה לרובות אלפי ערליכע אידן. נבקש לשמוע דעת תורה והדרכה מה ניתן לעשות בינתיים, ואיך לשמור על טהרת המחשבה בעתות קשות כאלו?

הגאון ראש הישיבה זצ"ל:

אמרתי בשבת קודש זו בישיבה (פרשת בשלח תשע"ג) שלמה המלך עמד לפני המעשה בשתי נשים שבאו לדין על הילד, ונתעצמו לדעת מי היא אמו של הילד. צוה שלמה המלך לגזור את הילד לשנים. צעקה האחת: "נישט שניידן!", קרא שלמה המלך ואמר: "דאס איז די אמת'ע מאמע!"

כל אלו אשר הרימו קול צעקה עד היום "תורה, תורה, תורה, תורה", והנה כהיום מדברים על אודות מי ומי המשתלחים לצבא, ועושים פשרות בשיעורים ובאחוזים, הרי האם האמתית צועקת "שנייד נישט מיין קינד!", ואסור לשלוח אף אחד!

דאס איז די אמת'ע מאמע! נאר די וואס שרייען אז מ'זאל נישט צורירן בכלל, די וואס ווילן נישט לאזן קיין פשרות, די אלע אנדערע וואס ווילן זאגן, 'דער יא דער נישט', דאס ווייזט אז עס איז אלעס שקר!

די באמבע אונטער די ישיבות האט געפלאצט!

קנא) והוסיף מרן ראש הישיבה זצ"ל:

"דער אמת איז, דעם קידוש שם שמים זעהט מען דאך היינט, איך געדענק נאך ווען מען האט אנגעהויבן צו בויען דעם בנין פון 'עולם התורה', און עס איז אזוי געוואקסן און געוואקסן, דער בריסקער רב האט דעמאלט געשריגן "אונטער יעדע ישיבה ליגט א באמבע! עס איז נאר א חידוש אז עס האט נישט געפלאצט". יא, ס'האט שוין געפלאצט!

ש: מה ה' כוונת הרב מברסק בדבריו אלו?

ראש הישיבה: הכוונה היא, כי כל התורה שלומדים שם, וכל הבנין אשר הקימו, אינו בנין שיש לו קיום.

אז מ'בויעט אויף א בנין מיט זייערע געלטער, מיט זייער הילף, וועט דאס פלאצן? קוקט נאר, ווי אזוי איז מען מסביר אז עס האט געקענט איינפאלן אזא בנין? נאר אויב עס איז קיינמאל נישט געווען קיין בנין.

קשה לומר דברים אלו, אך כהיום רואים אנו זאת בחוש!

ווי האט געקענט געשען אז אין געציילטע חדשים זאלן ווערן פון וואס האט אויסגעזען ווי אן 'עולם התורה', אזא 'עולם התורה', ווען עס וואלט געווען אן 'עולם התורה' וואלט דאס ווען נישט צוזאמען געפאלן. נאר עס איז טאקע נישט געווען!

מ'האט ליידער גענומען פון זיי, מען האט יונק געווען פון זייער געלט, מען האט זיך געמוזט חנפ'ענען צו זיי.

תורה גייט נישט אזוי, אמרות ה' אמרות טהורות כסף צרוף מזוקק שבעתיים. אויף א שמוציגע זאך זעט מען נישט אן קיין פלעק, אויף א ריינע זאך זעט מען פלעקן, תורה הקדושה דארף צו זיין בולו ריין! און אז נישט איז דאס נישט תורת ה'.

אז מ'בויעט א בנין מיט א באמבע אונטער זיך?!!... דאס איז דער מצב, מ'קען נישט רעדן, אבער דאס איז דער מצב.

עס איז געבליבן נאר איין עצה!

קנב) דערפאר זאג איך, אז די איינציגסטע עצה איז נאר צו אנטלויפן, ווייל סוף כל סוף וועט דאס קומען צו דעם.

היתה לי קורת רוח מאחד מנכדי, אברך בעל משפחה וילדים, שהודיעני כי לקראת חג הפסח הוא בא לדור כאן, כי אינו יכול עוד להוסיף לדור שם. ואין בזה עצה אחרת אלא כדברי הרמב"ם.

דאס איז די איינציגסטע זאך, יעדער וואס פארט אוועק דער וועט ראטעווען זיינע אייניקלעך, און ווער עס בלייבט דארט איז אין א סכנה.

יה"ר שהכל יסובב אך ורק לטובה ולברכה.